

Сто тисяч

Автор:

Іван Карпенко-Карий

Сто тисяч

Іван Карпенко-Карий

Шкільна програма #1

П'єса класика української драматургії Івана Карпенка-Карого «Сто тисяч» є психологічною трагікомедією, у якій розкриваються такі людські вади, як жадоба наживи та споживацький спосіб життя. Для головного героя твору – сільського багатія Герасима Калитки, сенс життя зводиться до того, аби купувати все більше і більше землі, ставати все багатшим і перевершити найзаможнішого чоловіка на селі – Жолудя. Прагнучи з усього отримати вигоду, Калитка позичає гроші кумові під заставу та прагне одружити свого сина з донькою багатія Пузиря. Засліплений власною жадібністю, він стає жертвою інтриг єврея Невідомого, який продає йому фальшивих сто тисяч карбованців. Але навіть перед смертю Калитка думає лише про гроші. Насиченість подіями, промовистість імен та динамічність сюжету підтримують читацьку увагу та зацікавленість, спонукають до роздумів над життєвими цінностями.

Іван Карпенко-Карий

СТО ТИСЯЧ

Комедія в 4 діях

Дієві люде

Герасим Никодимович Калитка – багатий селянин.

Параска – жінка його.

Роман – син їх.

Савка – кум Герасима, селянин.

Банавентура – Копач.

Невідомий – єврей.

Гершко – фактор.

Мотря – наймичка.

Клим – робітник.

ДІЯ ПЕРША

Ява I

В хаті яку хвилину нема нікого; входе Невідомий.

Невідомий. Нікого нема... Охо-хо-х! Трудно теперечки жить на світі. А через чево і трудно? Через того, що багато розумних понаставало... Усі торгують, а покупателі тільки глазами купують, і торгівлі нема – один убиток. Так я сібе видумал нову комерцію: хорошій будет гендель, ежелі удасться... Попробуем!..

Ява II

Роман і Невідомий.

Невідомий. Здрастуйте вам.

Роман. Здоров.

Невідомий. Це хата Герасима Никодимовича Калитки?

Роман. Це.

Невідомий. А де ж сам хазяїн?

Роман. Вони в город поїхали, сьогодні повинні бути назад.

Невідомий. Я з ним відался, і он сказав, щоб я приїхав.

Роман. Може, й вони через годину будуть.

Ява III

Ті ж і Копач.

Копач. Ура! Тепер суд гласний, накриває жидків часний! Хе-хе-хе!

Невідомий. А ви разлі часний? Не похоже.

Копач. Не та рожа? Ха-ха-ха!

Невідомий. Прощайте! Я навідаюся опісля, бо у мене є діло до Смоквинова.
(Пішов.)

Ява IV

Копач і Роман.

Копач. Ха-ха-ха! Заметь-це пройдисвіт! Я їх багато бачив, у мене опит і практика. Я на них насмотрелся... Командовал зводом, так пров'янт і фураж часто получав, знаю їх, да і они меня знають! Тепер літ тридцять в одставке, по світу вольно я хожу і в очі сміливо усім гляжу... Стихи... Ха-ха-ха! А батько купчу й досі ще не совершив?

Роман. Ще в городі.

Копач. Хотів поздравити його з придобуттям земельки... А Прасковья Івановна?...

Роман. У попа.

Копач. Так! Торічелієва пустота... Хе-хе-хе! Ти цього не знаєш – це з фізики. В таким разі – адіо! К обіді я прийду. (Пішов.)

Ява V

Роман, потім Мотря.

Роман. Наче і розумний, а дурний. Тридцять літ шукає кладів і голий став як бубон, бо все на кладах, кажуть, прокопав... І все він зна – тільки нічого не робе. (Іде до дверей і гука.) Мотре, та йди-бо сюди!

Мотря за дверима. «Чого там? Нема мені часу».

Роман. Та нам, мабуть, не буде часу і вмерти. Іди-бо! Зашиєш мені сорочку, геть розпанахав рукав, а мати десь пішли. Хочеться мені з Мотрею побалакати, то нема за чим у хату йти, так я нарешне розірвав рукав.

Входе Мотря.

Заший. (Показує.)

Мотря. Де це ти так розпанахав?

Роман. Зачепився за вила.

Мотря зашива, Роман її цілує.

Мотря (б'є його кулаком). А це що? А тпруськи!

Роман. Хіба не можна? Ми ж восени поженимось, чула? Що батько казав?

Мотря. То тоді і цілуватись будемо, а тепер зась! Може, ще батько шуткував, а ти вже н губи розпустив.

Роман. Ні, це не шутки. І мати казала, і батько казав, що кращої невістки не треба.

Мотря. Уже зашила. Іди собі, я не маю часу теревені править, та он вже батько приїхали.

Роман. Батько? Справді.

Мотря вибіга.

Ява VI

Герасим і Роман.

Герасим. А ви чого тут збіглись, роботи нема, чи що?

Роман. Та я розірвав рукав... Мотря зашила.

Герасим. А мати ж де?

Роман. Пішли до попа...

Герасим. Знайшла празник. Іди ж до роботи, бо там роти пороззявляють та й стоятимуть. Нехай коней розпряжуть, а зброю зараз однеси в комору, щоб якої реміняки не порізали на батоги.

Роман. Добре. Тут жид якийсь питав вас і Копач.(Вийшов.)

Герасим (один). Жид-то діло, а Копач-морока. Ху! Слава богу, справився з ділами: совершив купчу, і земельки прибавилось. І бумага зелена, мов земля, укрита рястом!.. Ох земелько, свята земелько, божа ти дочечко! Як радісно тебе загібати докупи, в одні руки... Приобрітав би тебе без ліку. Легко по своїй власній землі ходить. Глянеш оком навколо – усе твоє: там череда пасеться, там орють на пар, а тут зазеленіла вже пшениця і колосується жито; і все то гроші, гроші, гроші... Кусочками, шматочками купував, а вже і у мене набралось: тепер маю двісті десятин – шматочок кругленький! Але що ж це за шматочок! Он у Жолудя шматочок – так-так, – однієї шпанки ходить дванадцять тисяч, чотири чи п'ять гуртів випасається скоту. Та що? Свиной одних, мабуть, з тисяча, бо то ж зимою тільки біля свиней шість чоловіка день при дні працює!.. І яким побитом Жолудь достав таку силу грошей – не зрозумію... Я сам пам'ятаю, як Жолудь купував баранців, сам їх різав, торгував м'ясом у різницях, а тепер – багатир. Де ж воно набралось? Не інаше, як нечистим путем! Тут недоїдаєш, недопиваєш, день при дні працюєш, жінка з діжі рук не виймає – і тільки ж всього-на-всього двісті десятин, а то ж, мабуть, і в десять тисяч не вбереш. Не спиться мені, не їсться мені... Під боком живе панок Смоквинов, мотається і туди й сюди, заложив і перезаложив, – видно, що замотався: от-от продасть або й продадуть землю... Ай, кусочок же, двісті п'ятдесят десятин, земля не перепахана, ставок рибний, і поруч з моєю, межа з межею. Що ж, копиталу не хватає... Маю п'ять тисяч, а ще треба не багато, не мало – п'ятнадцять тисяч! Де ти їх візьмеш? Прямо, як іржа, точить мене ця думка! Де їх взять?... Де?... Хіба послухать жидка, піти на одчай, купити за п'ять тисяч сто тисяч фальшивих і розпускать їх помаленьку: то робітникам, то воли купувать на ярмарках... Мужик не дуже-то шурупає в грошах, йому як розмальована бумажка, то й гроші. Страшно тільки, щоб не влопатись... Обіщав жид сьогодні привезти напоказ. Може, це він уже й заходив. Цікаво дуже бачити фальшиві гроші.

Ява VII

Савка і Герасим.

Савка. Здрастуйте, куме! Добре, що я вас дома застав.

Герасим. А навіщо ж то я вам так пильно потрібен?

Савка. Відгадайте! Шкода, не відгадаєте... Грошей позичте, куме! Карбованців з сотню, до Семена.

Герасим. Яж кажу, що так!.. Виходить: недовго думавши – давай! Хіба у мене банк, чи що?

Савка. Та до кого ж ти і вдаришся? Жид злупе такого проценту, що ніяк не викрутишся потім.

Герасим. Хто ж тепер, куме, не лупить? Лупи та дай.

Савка. То вже лупіть краще ви, куме, та дайте.

Герасим. Нема! Хоч носа відкрити, то й десятки зайвої не витрусиш – всі віддав за землю.

Савка. Де ж ті гроші, куме? Я сам не раз, не два.

Герасим. Та господь їх знає. Я над цим думав.

Савка. Чув я, що Жолудь нечисті гроші має, від самого, не при хаті згадуючи, сатани, то, може, й другі так саме достали... Тільки де ж вони з ним познайомились і як? От що цікаво! Вже ж і я не полохливого десятка, пішов би до нього в гості у саме пекло: надокучило отак раз у раз позичати, нехай би дав, іродів син! Чи душу йому, луципірові, треба, то нехай би брав, бо без душі,

мабуть, легше, як без грошей. Я вам, куме, признаюсь, що сам ходив під Івана Купайла, як мені казано, на роздоріжжя... Повірите, звав, нехай бог простить, Гната безп'ятого! Так що ж – не вийшов, тільки налякав.

Герасим. Цікаво! Розкажіть, будь ласка...

Савка. Знаєте, за третім разом, як я гукнув: вийди до мене, безп'ятий, я тобі в ніжки уклонюся, до смерті слугою твоїм буду!.. А він – і тепер моторошно – зайцем мимо мене – тільки фа! аж свиснув, та хо-хо-хо! То я тікав з того місця, мало дух з мене не виперло... Прости господи! Дві неділі слабів: бувало, тільки що шерхне, так увесь і затремтю, і волосся на голові підніметься. На превелику силу одшептала Гаврилиха.

Герасим. Не надіявся, куме, щоб ви такі сміливі були...

Савка. Ну, а що ж його робить, коли грошей треба день у день! От і тепер: післязавтрього строк платить Жолудю за землю, держу там у нього шматочок, а тут не вистача. Договір же такий: як грошей в строк не віддам – хліб зостанеться за Жолудьом без суда. Та що там балакать! От, ей, правду вам кажу, куме: якби знав, що за цим разом дасть, – знову пішов би кликати, так грошей треба.

Герасим. Сміливі, сміливі ви, куме, з вами і не такі діла можна робить.

Савка. Ха! Чого там бояться? Страшно тільки без грошей, а з грішми, сказано ж, і чорт не брат.

Герасим (набік). Треба це на ус закрутить.

Савка. Куме! Та, може ж, таки найшлася б у вас там яка сотняга? Позичте! Батьком буду величать.

Герасим. Що його робить? Хіба от що: я, знаєте, сам позичив оце у Хаскеля для домашнього обіходу; тільки платю п'ять процентів у місяць. Коли дасте п'ять процентів, то я поділюся з вами, так уже, для кума.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купити: https://tn.knigapoisk.com/karpenko-kariy_-van/sto-tisyach

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)